

МЕНСК № 10/1989
ЛІСТАПАД

ЧАСАПІСЬ БЕЛАРУСКАГА НАЦЫЯНАЛЬ-
НА-СВЯДОМАГА СТУДЭНЦТВА

СТУДЭНЦКАЯ ДУМКА

1

Лявон СТАРЭЙШЫ

Сьпіш, беларусе...

Адзін з захаду груган,
А другі з усходу
Прыляцелі на сяло,
На чужую шкоду.

Янка Купала

Сьпіш, беларусе, а ў небе халодным,
Паналяцеўшы з такіх далячынь,
Зноў над табою кружляюць галодныя
І ненасытныя крумкачы.

Ніжэй і ніжэй яны пралятаюць,
Зараз крануцца сьвятое зямлі.
Зараз драпежнікі гэныя стануць
Цела тваё між сабою дзяліць.

Волі ня маеш ты, мову забыўся.
Як жа прагнаць табе тых крумкачоў?!
Крыкнуць захоцаш, а з горла ў высі
Ціхае карканьне вырвецца.
Зноў!

Сеньня ў нумары

КАРОТКІ БЕЛАРУСКІ КАТЭХІЗІС
ЛІСТ РЕДАКЦЫІ "ДУМКА" ДА УСІХ СВЯТАРОЎ І ВЕРНІКАЎ
НА БЕЛАРУСІ
БЕЛАРУСКІ ІМЭНЬНІК /працяг, пачатак у № 7,8,9/
З НАШАЕ ПОШТЫ
НОВАЯ РУБЕРЫКА: "ШТО РАБІЦЬ?"
ПАКЛІКАНЬНІ /зварот да усіх, хто адчувае кіданьне
адлаць сваё жыццё на службу Богу сярод беларусаў
святарскім стане/

ЗАЎВАГІ ДА ПРАЕКТУ
ПРАГРАМЫ БЕЛАРУСКАЕ
СТУДЭНЦКАЕ ГРАМАДЫ
/СД № 9/. ФРАГМЕНТЫ.

1. У праекце адсутнічае цэласная канцэпцыя вышэйшай адукацыі. Замест таго ёсць шэраг прыватных захадаў, большасьць зь якіх былі б крокам наперад. Аднак гэтая праграма пераважна негатыўная. Яна паходзіць ад незадаволенасьці наагульным становішчам і ў кашмат меншай ступені ад уяўленьня пра становішча належае і быту вартася. Якім таму ў праграме гэтулькі пунктаў пачынаецца з словаў: адмена, скасаваньне, ліквідацыя, узнёўленьне. Да прыкладу, пункт 3-б: скасаваньне сэмэстравой сыстэмы навучаньня. Здаецца, варта было б тутсама выкласьці, якую ж сыстэму навучаньня Грамада прапануе замест сэмэстравася. Гэта ж бо досыць істотна. Чаго Грамада ня хоча, мы бачым, але каб яшчэ ў праекце было б пазначана, чаго ж яна ўрэшце хоча.

2. Складаецца уражаньне, што падчас распрацоўкі праекту зусім ня ўлічвалася сусьветная ўнівэрсытэцкая практыка, а ў ёй выпрацавана ці мала мадэляў вышэйшай адукацыі. Ёсць было с разгарнуць дыскусію аб вартася і недахопах гэтых ці іншых мадэляў і аб перспектывася і тае ці іншае мадэлі, або асобных яе рысаў, для беларускае сыстэмы вышэйшай адукацыі. Наказь, ці не адзінай такога кьтэгалу

Modern History Archives
Archiw Najnowszej Historji
Fond 111 sprawa C 88.

2 публікацыяй у СД зьму колішні артыкул Ларысы Чарнышовай пра ўнівэрсытэцкія традыцыі.

3. Не зусім зразумела, што такое паводле праекту дэідэалызацыя. Паліталёгія, бачыце, не бывае пазбаўленаю ідэалёгічнай афарбоўкі. Калі Грамадзе недаспадобы марксызм, дык давайце так і напішам, але тады цікава ведаць, якія ж вартасці мае прапавядаць згаданы курс. Патом, ёсць жа ж ідэалёгічныя вучэльні, як іх дэідэалызізаваць? Здаецца, цакладней было б казаць аб плюралізьме ідэалёгіяў. Вунь у Польшчы, дзякуй Богу, ёсць сьвецкія ўнівэрсытэты і побач каталіцкія.

4. Не зусім зразумела, чаму агульныя мэты Грамады — выключна палітычныя і ані крышачку не культуральныя. Незразумела таксама, што за розьніца паміж мэтамі й задачамі, чаму ў праекце пералічаныя захады да ажыцьцёўленьня толькі задачаў, а ня мэтаў, і якім чынам тады Грамада мае спраўджаць гэтыя мэты?

5. Яшчэ пра дэідэалызацыю. Можа з грамадзкіх дысцыплінаў хоць палітэканомію пакінем? Цікава ўсё ж ведаць, адкуль што бярэцца, ды і інжынеру, здаецца, не зашкодзіць.

6. Льга заўважыць, што праект захоўвае абавязковасьць профільных прадметаў. Пакажэце мне інжынера, які ня стаў-бы вучыць, скажам, матэматыку, калі б на тое была ягоная воля. Зрэшты, тое, што льга сказаць пра гэта, ды і пра іншыя рэчы, можа быць сказана падчас дыскусіі, пра якую гл. п.2.

7. Крыху дробных заўваг. Калі частка групы займаецца на іншай мове зь іншымі выкладчыкамі па іншых падручніках, дык можа гэта проста іншая група, як то паўсюль вядзецца? Пункт 6-з выходзіць за рамкі чыста студэнцкага руху, яму мейсца ці не ў агульных мэтах. Пункты 4-а і 4-г супярэчаць адзін аднаму.

8. Адказы на пытаньні, прапанаваныя рэдакцыяй, здаецца, відавочныя. Але відавочна і тое, што праект у тым выглядзе, як ён апублікаваны, да згуртоўваньня вакол яго неспрыдатны. Ён пазбаўлены станоучае канцэпцыі і складаецца з шэрагу прапановаў, часам няслушных ці недапрацаваных. Гэтыя прапановы можна збольшага прыняць за аснову ўжо цяпер. Але грунтоўную праграму не выпадае прапрацаваць іначай, як шляхам дыскусіі, пра што ўжо ішлося вышэй /п.2/.

Басіль РАПТОВІЧ,
студэнт.

08.10.1989

Менск.

КАРОТКІ БЕЛАРУСКІ КАТЭХІЗІС

Калі пачалося беларускае Адраджэньне? І хто яго дзеячы?

Барацьба за незалежнасьць пачалася ў нас адразу пасля далучэньня да Расеі. У 1794 г. выбухнула паўстаньне Тадэруша КАСЬЦЮШКІ.

Нашто землю нам забралі?

Нашто ў пуці закавалі?

Дочкі, жонкі нам гвалцілі?

Трэ, каб мы ім заплацілі.

Ці ўжо мы ўсе сабакі?

Гаспадары — не бурлакі!

Бывай здарова, Грыпіна!

Параска! Мая дзяўчына!

Ад вас цяпер ад'яжджаем,

Да Касцюшкі ўсе прыстаем.

УЗ тагачаснае Беларускай ваяцкае песні/.

Барацьба за незалежнасьць Беларусі працягвалася паўстаньнем 1831 г., дзе вылучыліся правадырамі Эміля ПЛЯТАР і Сымон КАНАРСКІ, а таксама Вялікім Паўстаньнем 1863 г. пад кіраўніцтвам Кастуся КАЛІНОУСКАГА, які ў сваёй газэце "Лужыцкая Праўда" пісаў:

"Божа ўсямоцны! Ты аб нас не забывай, зьлітуйся над намі, памажы нам у нашай нядолі, выжані Маскаля

з нашага краю, дай нам праўдзівую волюнасць і веру
нашых Дзядоў і Прадзедаў!"

3

Разам з XX ст. на зьмену рамантызму спантаных шляхоцкіх і сялянскіх
выступленняў прыйшоў рэалізм палітычнае барацьбы. Новы этап нацыянальна-
вызваленчага руху распачалі і ўзначалілі браты Іван і Антон ЛУЦКЕВІЧЫ —
прамоўца і публіцыст, заснавальнікі Беларускай Сацыялістычнай Грамады,
беларускага друку і па-сутнасці усёй новай беларушчыны. Поплеч зь імі ак-
тыўна працавалі Казімер КАСТРАВІЦКІ /Карусь Каганец/, Вацлаў ІВАНОВСКІ,
Аляксандар УЛАСАУ, Алаіза ПАШКЕВІЧ, Вацлаў ЛАТЭСЬКІ, Алесь БУРБІС і шмат
іншых. Абовяшчэнне 25 сакавіка 1918 года незалежнай Беларускай Народнай
Рэспублікі адбылося ў атмасферы актыўнае работы некалькіх беларускіх партыяў,
аб'яднаньняў, таварыстваў, рэдакцыяў нацыянальных перыядыкаў. Найбольш
выбітныя нацыянальныя дзеячы міжваеннага перыяду /1920—1939/ у савецкай
Беларусі: Алесь Чарвякоў і Зьміцер Шыдуновіч; у Заходняй Беларусі: Брані-
слаў Тарашкевіч і Сымон Рак-Міхайлоўскі, Леапольд Годзевіч, Ігнат Дварчан-
нін і шмат іншых.

Якія галоўныя беларускія сьвяты?

КАЛЯДЫ /25 сьнежня — 6 студзеня/. Па вечарах хлопцы і дзяўчаты пера-
аправаюцца ў калядных персанажаў. Хто ў вывернутым кажуку ды ў масцы — Каза,
хто байчэйшы на язык ды з прылепленай барадой — Дзед, хто чарнявы з мя-
хом — Цыган, хто самы вялікі ды няспрытны ў чырвонай або "гарохавай" кашу-
лі — Маскаль, хто Баба і г.д. — своеасаблівы маскарад. Вярнуць з сабой
"зв'язду" — пачэпленую на палку зорачку і ідуць шчадраваць. З каляднымі
песнямі, скокамі ды гульнямі ходзяць па вуліцах, раз-пораз заходзячы ў да-
мы і кватэры. У кватэрах учыняюць паказ: Дзед з табакеркай, поўнай попелу,
частуе гаспадара і забаўляе усіх жартамі, а яму стараюцца падпаліць бара-
ду, Цыган прыстае варажыць і зьбірае ў мех падарункі, Маскаль патрабуе па-
радку, за што яго б'юць і ламаюць ягоную балалайку. Усе астатнія, нусьціў-
шы ў кола Казу, сьпяваюць і скачуць. Каза паказвае ўсё, што гарорыцца пра-
яе ў песні. Паходзіўшы па кватэрах і назьбіраўшы поўны мех пачастунку,
каляднікі учыняюць супольную вячэру. Шчадруюць ад першага дня Калядаў да
Новага году.

або з 6 на 7 ліпеня

КУПАЛЬНЕ /ноч з 23 на 24 чэрвеня/. Старажытнае сьвята росквіту жыва-
творных сілаў. Цэлы дзень /23/ з песнямі дзяўчаты зьбіраюць кветкі і зёл-
кі, віюць вянкi, а хлопцы сьнягваюць усялякае ламачча і дрэвы на бераг ра-
кі альбо возера. Усярэдзіне вялікага вогнішча на высокай жэрдцы /4—6 мет-
раў/ утыркаюць прычэпленнае зьверху драўлянае кола. Каля 24-й гадзіны дзяў-
чаты збіраюць самую прыгожую — Купалінку, а хлопцы — самага мужнага і
мудрага — Князя. Князь са словамі "Жыве Беларусь!" перадае Купалінцы за-
паленую паходню, і тая падпальвае вогнішча. Пачынаецца сьвята: песні,
карагоды вакол вогнішча, інтэрмедыі і г.д. Хлопцы, пераапранутыя чорнымі
сіламі, скрадаюць Купалінку, і ўсе астатнія з паходнямі ідуць у лес шукаць
яе; дзяўчаты хаваюцца ў лесе, а хлопцы ідуць іх шукаць і, знайшоўшы ко-
жны сваю, па двое шукаюць у начным лесе чароўную Папараць-кветку, якая
цвіце толькі ў гэтую ноч. Купальне — гэта сьвята каханьня. Пад раніцу
ўсе наладжваюць ачышчальнае купаньне і сустракаюць узыход сонца, стоячы
ў вадзе. Пасьля ля прыгаслага вогнішча п'юць гарбаты з назьбіраных учора
зёлак.

у суботу перад Сё-

Таксама сьвяткуюцца веснавыя /
лістапада/ ДЗЯДЫ. Гэта дзень памінаньня продкаў, калі народ зьбіраецца
на могілках і ля магілаў сваіх сваякоў і выдатных нацыянальных герояў
ўспамінае пра іх, вячэрае, прыбірае магілкі.

25 сакавіка — Дзень незалежнасці Беларусі. Чытаюцца рэфераты,
вершы. Сьпяваецца гімн "Мы выйдзем шчыльнымі радамі..."

Якія існавалі беларускія партыі?

З пачаткам XX ст. на Беларусі ўтварыліся нацыянальныя варыянты усіх
эўрапейскіх работніцкіх, сялянскіх і рэлігійных тагачасных рухаў. На чале
гэтага Адраджэньня стала заснаваная ў 1903 г. Беларуска-Сацыялістычная
Грамада /БСГ/, якая непасрэдна кіравала стварэньнем самых розных галіно-
вых /сялянскіх, настаўніцкіх, работніцкіх, клеркальскіх і інш./ аргані-
зацыяў. Лідары — браты Іван і Антон Луцкевічы. Другая буйная беларуская

4 партыя — Беларуска-Хрысціянская Дэмакратыя, дзякуючы якой пашыраны на Беларусі каталіцкі касцёл працаваў на роднай мове, з косяндзоў выходзілі сапраўдныя змагары за Беларуска-незалежнасць; партыя выдала вялікую колькасць нацыянальна-літаратурнай /мастацкай, палітычнай, навуковай і, вядома, рэлігійнай/ і некалькі буйных перыядыкаў. Лідар — кс.Адам Станкевіч.

Стотысячная Беларуска-сялянска-работніцкая грамада /БСРГ/ — самая масавая ў міжваеннай /1920—1939/ Беларусі арганізацыя. Адно з галоўных яе патрабаванняў — уз'яднанне Бацькаўшчыны, падзеленай у 1920 г. на Усходнюю і Заходнюю. Лідар — Браніслаў Тарашкевіч.

У міжваенны перыяд у Заходняй Беларусі існавала мноства культурна-асветных аб'яднанняў і таварыстваў, якія працавалі разам з палітычнымі партыямі ў адзінай нацыянальна-вызваленчай плыні. Існавалі таксама і аддзельныя партыі накіраваныя Беларускай Нацыянальна-Сацыялістычнай партыі /БНСП. Лідары — Казлоўскі і Акінчыц/ і іншыя.

Камуністычная партыя Беларусі з'яўляецца своеасаблівым філіялам, з'вязаным КПСС. Паводле характару дзейнасці нацыянальнай прыналежнасцю не вызначаецца.

Хто галоўныя беларускія пісьменнікі?

Францішак БАГУШЭВІЧ, Янка КУПАЛА, Уладзімер КАРАТКЕВІЧ — тры Прарокі, тры духоўныя лідары нацыі, яе годнасць і сумленне.

"Яно добра, а нават і трэба ведаць суседзкую мову, але найперш трэба ведаць сваю".

/Фр.Багушэвіч/.

"Пакуль жыве хоць адзін беларус — будзе жыць Беларуска-мова, пакуль жыве мова — жыве Беларусь!"

/Янка Купала/.

"Дык шануйце ж мову сваю родную, Беларуска-мову. Іншай вам ня дадзена ды і не патрэбна".

/Ул.Караткевіч/.

Найвялікшы беларускі паэт — Максім БАГДАНОВІЧ:

"Мо яны, Беларусь, панясліся
За тваімі дзясцямі ўздагон,
Што забылі прабе, адракліся,
Прадалі і аддалі ў палон?
Біце ў сэрцы іх, біце мячамі,
Не давайце чужынцам быць!
Хай пачуюць, як сэрца начамі
Аб радзімай старонцы баліць".

Найвялікшы беларускі майстар-празаік — Максім ГАРЭЦКІ:

"Праўда, мне і з тым і з тым матывам Інтэрнацыянала аднолькава уяўляецца тое трагічнае і нялепае для нас, адроджаных беларусаў, што чужыя для нас людзі, не заўважаючы на сабе яшчэ ня скінутага імі сваёй нацыянальнай прапітанасці, прыйшлі да нас з Інтэрнацыяналам толькі на вуснах, з'яго толькі фікцыяй у сваіх мазгах, і з фанатычнай безміласэрнасцю узяліся рабіць з Беларуска-нацыі толькі гной на градкі для узрошчвання сваёй фікцыі Інтэрнацыянала. О, будзь яны прокляты! Яны хочуць зрабіць адзнакі сваёй нацыянальнасці Інтэрнацыяналам для нас, — дык дзякуй за ласку... Можа патрапім увайсці ў Інтэрнацыянал як роўныя з усімі, бяз гэтай дадатковай формы разьвіцця!"

Самы чытальны ў сьвеце беларускі пісьменнік — Васіль БЫКАЎ.

БЕЛАРУСКІ ІМЕНЬНІК

Альгерд Пакалюбіч

... і ліст нашага чытача

Пачынаючы зь сёмага нумару, мы сталі зьмяшчаць на бачынах нашае часопісі працу спадара Альгерда Пакалюбіча з Гомлі. Лічым, што справа гэтая дужа карысная, бо сёньняшні студэнт — гэта заўтрашні бацька. А перад бацькамі заўсёды будзе паўстараць пытаньне, як назваць сваё дзіце.

Рэдакцыя была ўспешаная, калі дачулася, што ў Баранавіцкім ЗАІССе выдуць падшыўку "Студэнцкае Думкі" і адмыслова вывешваюць на стэндзе "Беларускі іменьнік" Альгерда Пакалюбіча для азнаямленьня зь ім бацькоў. Сёньня мы прапануем увазе нашых чытачоў ліст спадара Станіслава Судніка, які жыве зараз на эміграцыі ў Казахстане. Мяркуем, што ён будзе цікавы ня толькі аўтару працы "Беларускі іменьнік", але й шырэйшаму колу нашых чытачоў. Рэдакцыя вельмі прыемна, што матар'ялы з бачынаў "Думкі" спатыкаюць шчыры вопыт у сэрцах чытачоў, што распачынаецца аомеркаваньне, якое спрыяе усталяваньню навуковае праўды. Ня менш ўспешна, што геаграфія "Студэнцкае Думкі" гэтка шырокая.

Рэдакцыйная суполка "Студэнцкае Думкі".

Дзень добры, сябры.

Піша Вам Суднік, ня той, якога Вы так шчыра ляцце ў № 7 у вартыкуле "Матар'ялы да беларускага іменьніка", а зусім другі. Але я таксама маю намер сказаць некалькі словаў на гэтую тэму. Я далёка не спецыяліст у філялягіі, ці якіх там іншых гуманітарных навук, таму прашу выбачыць, калі выкажу якую-небудзь думку, што ня лезе ў ніводную філялягічную браму.

ЖАНОЧЫЯ ІМЕНЫ ЧАЦЬБЕРТАЕ СТУПЕНІ

У вартыкуле "Матар'ялы да беларускага іменьніка"/"Студэнцкая Думка", № 7, 1989г./ гаворыцца, што мела захавалася жаночых іменаў 4-й ступені. Гэта сапраўды так. І справа тут ня толькі ў тым, што становішча жанчыны ў беларускай радзіне было незамзросным, хоць нельга адкінуць і гэтага. Справа хутчэй у тым, што жаночыя іменны 4-й ступені існавалі і маглі існаваць толькі ў радзіне і, як правіла, за межы не выходзілі. Для вёскі жанчына пасля замужжа траціла ня толькі сваё дзявочае прозьвішча, але вельмі часта траціла і імя. Нельга сказаць адназначна, на якім годзе замужжа гэта адбываецца, але пасля замужжа жанчына пераставала існаваць самастойна. Ёна сапраўды рабілася "паловай" свайго мужа і, згодна з гэтым, пачынала называць яго імя. Калі муж быў Адаць, то жонка рабілася Адашчай, калі Вінцэць, то — Вінцэшчай, калі Ісь, то — Ісіхай, а калі Стась, то — Стасіхай. У Пятруся была Пятручыха, у Вінцуса — Вінцушча, у Язэпа — Язэпчыха, у Крэся — Крэшча і гэтак далей. Адбывалася гэта хутчэй тады, калі хлопец браў дзеўчыну зь іншае вёскі. Ён амаль ня ведаў, затое ведаў, чыя яна жонка, і гэтак называў. Таму можна пераісьці часам усю вёску, пакуль дапытаецца, як называюць якую-небудзь Брошчу, ці Франшчу. У іншых выпадках жанчыну называлі па прозьвішчы, але зноў не па ўласным імені. Так, калі прозьвішча Цвірка — то Цвірчыха, а, калі Вянагель, то — Вянагеліха і гэтак далей. Таму і няма ў нашай памяці жаночых іменаў 4-й ступені. Толькі жанчыну зь вельмі рэдкім ці каларытным імем маглі ім называць /Сузана, Табіна/.

І яшчэ трохкі пра іменны. Калі мы хочам разабрацца ў беларускім іменаслове, мы павінны ў сваіх дасьледваньнях адкінуць усе пасьярэвалюцыйныя напластаваньні. Генацыд супроць беларускай нацыі, які адбываўся па абодва бакі ад мяжы, што гвалтоўна падзяціла Беларусь, быў і генацыдам супроць беларускіх іменаў. Ва ўсходняй Беларусі іменны атрымалі расейскае гучаньне і, самае галоўнае, былі з гэтым гучаньнем запісаныя ва ўсе палеры. Так і грабілі Аляксандрамі, а Крэсеў Юрыямі, пры гэтым нават не падлічыліся з тым, што той жа Крэсь ці Дзімітрый ня лезе ні пад якім ініціялам у малельку, гукавую шчынь беларускае мовы, хоць жа яго імаліцам мех, а як цудоўна адбываецца ўсім патрабаваньням і Крэсь, і Зьміцер.

У заходняй Беларусі йшла палітыка жорсткае палянiзацыi. Мала таго, што зямлю запаланiлі Збiшкі, Гжэсі й Крысі, дык i тут польскае вымаўленьне беларускіх iмэнаў таксама замацавалi ў паперах. I пайшлі Алесь ды Рыгор па сьвеце. Пакуль ішлі на Нясвiж, то былі паны Олек і Гжэгож, а як дайшлі да Капыля, то сталі таварышамі Аляксандрам і Грыгор'ем. Таму ў сваіх дасьледваньнях і павiнны мы пайсьці ў часы трохі ранейшыя. I убачым мы там найцікавейшыя рэчы.

Адзiн толькі прыклад. Дасьледваньні беларускіх жаночых iмэнаў пачатку 20-га стагодзьдзя дазваляюць сьцьвярджаць, што традыцыi грэка-каталiцкае /унiяцкае/ царквы iснавалi на Беларусі аж да самай рэвалюцыi, хаця ўжо хутчэй падсьвядома. З касцёлкаў і царкваў выносьлі тады дзяцей з аднолькавымі iмэнамі. I дажываюць яшчэ сам-там век Марыі, Кацярыны, Сьцэпанiды і Стэфанiды, Тафіліяны, Алімпіяды, Вікторыі, Настасьсі, Веранікі, Аляксандры і каталікі, і праваслаўныя. Ці шмат тут польскага альбо расейскага? Так было.

На гэтым я скончу паход у фiлялёгію. Усё, што напісана, напісана на груньце ўспамiнаў пра жыхароў вёскі Сейлавічы Нясвi-скага раёна Менскае вобласьці. Прыведзены матар'ял можна выкарыстаць, як Вам пажадаецца.

З павагай Станiслаў Суднік.

Мой адрас: 472200, Казахстан,
Джэзказганская вобл., м. Трына-
зёрск, вул. Панфілава, д.3, кв.20.

P.S. Прашу выбачаць за правапіс. Цяжка ўспомніць тое, чаго ніколі ня ведаў. Патрэбна выданьне дапаможнікаў па старой правапісі.

.....
" Г "

1. ГАБРЫН, ГАБРЫЯД - у помніках пісьменства XVI-XVIII ст.ст. узгадваецца 87 разоў.
- Г.Хадаковіч, 1541 г.;
- Г.Паплаўскі, 1609 г.;
- Г.Календа, 1671 г. /У.А.75г./
Габрык, Габрук, Габрусь, Габруш, Гацута, Габрута
2. ГАДУН - Б.А.69г.
гл.Годзіу
3. ГАЙ - легендарны варажбіт; Б.А.66г., 69г.; У.А.75г.
Гаёк, Гайко, Гайчук, Гаясь, Гайна, Гаяш
4. ГАЙБУТ - Б.А.69г.
гл.Гая
5. ГАЛЬЛЯШ - узгадваецца 61 раз у XVI-XVIII ст.ст.
- Г.Навіцкі, 1649 г.;
- Г.Крычоўскі, 1663 г. /У.А.75г./
- Г.Каплевіч, асьветнік, перакладчык, выдавец, паэта XVII-XVIII ст.ст.; стваральнік сучасных кірылічных літараў, якія выкупіў у яго Пётр I і увёў як г.зв. "Гражданку"; адыграў вялікую ролю ў гісторыі Расіі;
- Г.Леуцьк, паэта міжваеннага часу.
Галік, Галюк, Гальчык, Галь/я/ляе, Гал/ь/, Аяш
6. ГАЛЬШАН - Т.
гл.Гальляша; Гальшук, Гальча, Гольча, Гольша, Гош
7. ГАНУШ - Б.А.69г.
Ганік, Ганка, Ганась, Гануль, Ганіч, Ганча.
8. ГАРАЛЫД - С.С.65г.
гл.Гаркушу, Гарнаша; Ралько, Ралюк, Гарук,...
9. ГАРКУША - палкоўнік беларускага войска ў вайне Вялікага княства Беларуска-Літоўскага і Кароны Польскай з Масквой, XVI ст.
Гарчык, Гаркусь, Гаркун, Гарча, Гаркуш

10. ГАРНАШ - Б.А.69 г.
Гарніх, Гарнук, Гарнасць, Гарны.
11. ГАРЫСЛАЎ - Б.А.69г.
гл.Гаркушу, Гарнаша; Славук.
12. ГАСЛАЎ - Т.
гл.Госьміра; Гаська, Гасяк, Славук, Гасень,
Гасань, Гасуль, Гасаш.
13. ГАСТЫН, ГУСТЫН - Т.
Гасьцік, Гасьшук, Гастук, Гастасць, Гастусь, Гасьшоль.
14. ГАСЫЦЛА,
ГОСЫЦІШ - 1528 г. /Б.А.66г./
гл.Гастрына
15. ГАШТОЛЬД - гетман Вялікага княства Літоўскага
Гасць, Гашук, Гашта, Гаш, Гашча.
16. ГАЯН - Б.А.69г.
гл.Гая; Янка, Янук, Януш.
17. ГЕДЫМІН - вялікі князь, заснавальнік дынастыі Гедымінаві-
чаў, што у XIV-XVI ст.ст. кіравала Вялікім кня-
ствам Літоўскім. Ад ягоных сыноў паходзяць радзі
князёў Галіцкіх, Патрыкеевых, Хаванскіх, Куракі-
ных, Шыскіх, Булгакавіч, Заслаўскіх, Трубяцкіх
і інш., польскай каралеўскае дынастыі Ягайлаві-
чаў
Гедасць, Гедзь, Гедзя, Гедань, Гедаш.
18. ГЕЛЬГУД - герой паўстання 1863 года.
Гелька, Гельгусь, Гельгук, Гельгаш
19. ГЕРАНІМ - у XVI ст. зафіксаванае 25 разоў.
- Г.Макавецкі ды Пятровіч, 1567 г. /Б.А.66г./;
- Г.Хадкевіч, кашталян віленскі, XVI ст.;
- Г.Луцэвіч, сваяк Л.Купалы.
Герусь, Гарусь, Гарасць, Ранік, Ранак, Ранук, Ранаш, Гер-
ча, Гераш.
20. ГЕРАРД - герой "Чорнага замку Альшанскага" Ул.Каратке-
віча
гл.Гераніма.
21. ГЕРДАНЬ - князь Вялікага княства Літоўскага
Герсь, Гердасць, Герча, Гердук, Гердаш.
22. ГІНТАЎТ - Б.А.69г.; Бел.ан.77г.
Гінтасць, Гінтук, Гінтуль, Гінча, Гінташ.
23. ГНЕВАР - Б.А.66г.; скарбнік рагачоўскі, XVI ст.
Гнесць, Гнеука, Гнявук, Гневаш
24. ГОДЗІЎ - міталягічны персанаж, дух міру ды згоды
Годзя, Годзь, Дзіў, Годань, Годаш
25. ГОЛША - Б.А.69 г.
Гойцік, Гайшук, Гойшак, Гаяш.
26. ГОРВАЛЫ - легендарны князь
Горвасць, Горвік, Гарук, Гарвал.

27. ГОСЬМІР - Т.
Госька, Гасяк, Госень, Госань, Госуль, Госаш.
28. ГРУНВАЛЬД - Т., гістарычнае
Гуцька, Рунок, Рунік, /Г/Рунась, /Г/Руналь, Рунаш,
Рўнак, Рўналь.
29. ГУДАМІР, ГУДЗІМІР, - Б.А.69г.; Т., ад "гусьці", але і ад літ. "гу-
ГУДЗІВІЛ дас" - беларус.
Гудка, Гудась, Гудань, Гудаш, Гуд.
30. ГУР"ЯН - 2 разы ўзгадваецца ў XVI ст.
- Г.Стэпановіч, 1578 г. /Б.А.66г./
Гурка, Гурась, Гурьк, Гур, Гурьн, Гурэй, Гураш;
Янка і г.д.

" Д "

1. ДАБРАГОСТ - Нарбутовіч, 1496 г. /Б.А.66г./
Добрык, Дабрусь, Дабрук, Дабрась, Добры, Дабраш, Добруш,
Добрань, Дабча.
2. ДАБРЫЛА - Б.А.69г.
гл.Дабрагоста
3. ДАБУЖА - Т. /магчыма, імя радзіміцкага воя/.
Добусь, Добась, Дабук, Дабча, Добуж.
4. ДАВОЙНА - ваявода полацкі, XVI ст.; Бел.ан.77г.
гл.Войну; Давой
5. ДАВЫД - князь гарадзенскі, славыты ваенны ды грамадскі
дзяч сярэднявечча.
гл.Войну, Давойну.
6. ДАМАН - у XVI-XVIII ст.ст. узгадваецца 14 разоў
- Д.Шкут, 1591 г.;
- Д.Цэкалік, 1665 г. /У.А.75г./
Домась, Домусь, Дамас/ь/, Дамчук, Даман, Домуль, Домуць,
Дамаш,
7. ДАМІНІК - у XVI ст. зафіксаванае 6 разоў.
- Д.Пац і Д.Юрыч, 1567г. /Б.А.66г./
- Д.Луцевіч, бацька Я.Купалы;
- Д.Стафановіч, музык, настаўнік С.Манюшкі,
XIX ст.
Домка, Дамась, Домусь, Дамук, Домча, Дамаш.
8. ДАМІЯН - толькі на Берасьцейшчыне ды Гарадзеншчыне ў
XVI-XVIII ст.ст. зафіксаванае 34 разоў.
- Д.Глумовіч, магільёўскі шляхціц, XVIII ст.
гл.Дамада; Янка і г.д.
9. ДАНАТ - Б.А.69г.
Данік, Данук, Даньк, Данец, Данус/ь/, Дан, Данака.
10. ДАНИЛА - у XVII-XVIII ст.ст. узгадваецца 106 разоў.
- Д.Гаўрыловіч, 1528 г.;
- Д.Селязень, 1764 г. /Б.А.66г./;
- Д.Баравік, аўтар нелегальнае брашуры на рус-
кай мове "Лісты пра Беларусь. Ліст першы",
1882 года, народнік;
- Д.Загорскі-Вежа, персанаж рамана Ул.Каратке-

- віча "Каласы пад сярпом тваім"
гл. Даната; Данук, Даньчык.
11. ДАНУТ - Б.А.69г.
гл. Даната.
12. ДАЎМОНТ - брат Тройдзена, князь пскоўскі.
Даўмонка, Домусь, Домча, Даумон, Дамаш.
13. ДАУНАР - Б.А.69г.; Бел.ан.77г.
До/ў/нік, До/ў/нась, Даўнаш, До/ў/нусь, Доўча, Доўнак.
14. ДЗЕЙ - СБП; Б.А.66г.
-месяціч рэчышкі, XVI-XV ст.ст.
Дзейка, Дзейк, Дзяяр, Дзень, Дзеяр.
15. ДЗІВАСІЛ - Т.; Б.А.69г.
Дзівік, Дзівась, Дзівук, Дзіваш, Дзіўча, Дзіў, Сілаш.
16. ДЗІГАЛЫ - пасол князя вялікага Вітаўта, XIV ст.
Дзісь, Дзіга, Дзіжук, Дзіжань.
17. ДЗІДАН - Б.А.69г.
Дзідка, Дзісь, Дзідук, Дзідась, Дзідуль, Дзід, Дзідаш.
18. ДЗЬВІН - легендарны князь.
Дзьвінчык, Дзьвісь, Дзьвінча, Дзьвінук, Дзьвінаш.
19. ДОБАР - Б.А.66г.; браслаўскі баярын, XVI ст.
Добрык, Добрусь, Добча, Добыш!
20. ДОЛМАТ - у XVI ст. узгадваецца 2 разы.
- Д.Андраевіч, 1528 г. /Б.А.66г./
Далёк, Даля, Далюк, Даль, Долмусь, Долмаш, Дом/у/ась, Далмаш.
21. ДОРАШ - у XVI ст. узгадваецца 3 разы.
- Д.Жураулевіч, 1540 г. /У.А.75г./
Дарошак, Дорас/ь/, Дарус/ь/, Дарашчук, Дорац, Дорах.
22. ДОУГІРІ - ваявода вiленскі.
Доўжык, Даўжук, Доўжы, Доўгі, Доўгаль, Доўгань, Доўгаш, Доўча.
23. ДУГАН - Ілінскі, 1589 г. /Б.А.66г./
Дужык, Дужы, Дужань.
24. ДУЖАМІР - Б.А.69г.
гл. Дугана.
25. ДРОБЫШ - Б.А.69г.
Дробась, Дробча, Дробань, Дробцік, Дробны.
26. ДУМА - Дзем'яновіч, рэчышкі скаронік, 1567 г.
Думка, Думук, Думча, Думань, Думаш.
27. ДЫМВІД - Бел.ан.85г.
Відка, Відась, Дымусь, Дымук, Відук, Відвіч, Відаш, Дымча.

10 Рэдакцыя "Студэнцкае Думкі" атрымала ліст ад Ансталь-скага Візятара для Беларусаў а. Алеся Надсана. Аццед Алеся даслаў нам шэраг цікавых матэрыялаў, зь якімі "Думка" оубудзе знаёміць шануюных чытачоў на сваіх сацыялах. Знаёмім сёння Вас з тэкстам пакліканьняў ад 10 красавіка 1986г. лічым, што ў нашых варункках ён ня страціў яшчэ свайго значэньня. Савецкім членам таксама, што а. Алеся выдае "Весьнік" Беларускага Катыліцкага Душпастырства і згодны ў будучыні і даслаць яго на Башькаўшчыну. Усім, каго зацікавіў "Весьнік", радзім напісаць лісты на лётданокі адрас а. Аляксандра, які падзецца ў канцы "Пакліканьняў", з просьбай прадашы.

ПАКЛІКАНЬНІ

Завіліся ласка Божа, збавення для ўсіх людзей (Цт 2:11).
Жыце бегатае, апрабаванай пале (Цт 2:37).

Прысьце Хрыста на сьвет зьдзіўляе пераломным пунктам у гісторыі ўсяго чалавечэства ў Божым плане: песьля таго як сын Бог стаўся чалавечкам, нічога не можа быць так, як было бо свім прысьцен ён "даў сёму змч, што прынялі Яго, уверлі ў Імя Яго, сташа дзесяці бохмі" (Ян 12). Усе далейшыя падзеі пашьвэрджваюць гэта. Вось умо амаль дзьве тысячы гадоў, як Хрыстос не дзе супакою розумам і суплеччэньням людзей, выклікаючы часта супярэчлівыя пачуцьці, але не пакідаючы бадай нікога абмякашч.

Прыблізна 1000 гадоў таму назад "збавенная ласка Божа" дэйшла і да Беларусі. У гэтым годзе адзначаем велікую і радасную дату. Хрысьціянства прыйшло на Беларусь на зараньні нашай гісторыі, у перыяд станаўленьня беларускага народу, як нацыі. Такім чынам можна цьвердзіць, што ўсе разьвіцьцё беларускага народу праходзіла пад уплывам Хрысьціянства. Гэтым фактам неабходна пачаць асэнсаваньне глыбей у гэтым юблейным годзе. Сёньня на Башькаўшчыне робяцца ўсіх стараньні адмежаваць нашу культуру і яе дасягненьні ад Хрысьціянскай веры, якая была яе натхненьнем і зьместам, іншымі словамі выпражэньні яе з сярэдзіны, пакінуўшы толькі, зьніскаў абалонку.

Ёсьць небасьпэска, што гэтыя стараньні могуць прынесці вынікі. Царква ў Беларусі знаходзіцца ў вельмі цяжкім становішчы. Тое што яшчэ асталося з рэлігіі-наша жыцьця, дзёкучы намагаючы набыць характару беларускага народу, сярод якога ён працэсвае большасьць, носіць чужы характар.

Сьвятая Кіршыя і Мятод былі грамадзі Жадуючы здыбць славянаў для божага дэпэша.

ЛІСТ РЭДАКЦЫІ "ДУМКІ" ДА ЎСІХ СЬВЯТАРОЎ І ВЕРНІКАЎ НА БЕЛАРУСІ

"Ня дзівіся таму, што Я сказаў табе: належыць вам пагадзіцца зьні." /Іаан3:7./

Госпад сказаў Нікадэму аб духоўным апрабаваньні, сесь якога немагчыма ўвайсьці ў Царства Божыя. /Іаан3:3,5./ Гэтае апрабаваньне, якое прычынае... валікае мноства людзей... са ўсіх плямёнаў, і каленаў, і народаў, і моваў... пералі прастол Божы/Адкрывьце7:9./ з чарговым уздымам пачалося ў сярод беларускага народу. Але беларускамоўнае насельніцтва Беларусі сутыкнулася са спэцыфічным супрацівам шатана, якое ён утварае праз большасьць хрысьціянскіх сьвятароў,

якія, не словах прапаведуючы любоў нават да во-рагаў, справай жа прапаведуюць зьнівагу і да беларускага народу, і да ягонае мовы, бо ня толькі самі адпраўляюць набажанства па-расейску альбо па-польску, але і асуджаюць тых, хто для беларускага народу зьямі прапаведуе Хрыста па-беларуску. Гэткімі стараньнямі хрысьціянскіх сьвятароў шатан пачаў на Беларусі адраджаць паганства. Колькі душаў загіне па віне памяненьня прапаведнікаў ды сьвятароў, якія і самі ня ўвай-дуць і другім перашкаджаюць увайсці, ведама аднаму Богу./Лукаш11:52/ Трагізм гэтага не зьяма-чаеша і ад таго, што Бог наватзе аддату намя-верных сьвятароў, расьсекшы іх і аддашы іх аднаму лэсу разам з крывадушнікамі./Мацьвей24:51/

Спадару Богу заўгодна, каб Яго Імя прапаведавалася ды праслаўлялася сярод усіх народаў і жа ўсіх мовах. І Ён гэта ўрачыста абяцаў./Дзеянньні2:40-41; 14:6-7; 17:9-10; 19:5-9; Філіпіям2:10-11/

Шатан, ведаючы закон Божы, што не выканаўца ў вашым становішчы вінаватым ва ўсім /Якус2:10/ хоча гэта закон выкарыстаць супраць Бога, унушыўшы думку, што галоўнае --- гэта прапаведаньне Бога, а на якой мове --- гэта і не галоўнае, і не абавязковае, шатан хоча перашко-дзіць праслаўленьні Бога хоць на адной мове.

владарства, яны не накідалі ім сваёй грэцкай культуры, але стварылі ўмог для развіцця сваёй багатай культуры гэтых эпох.

На жаль, чужыя святары, якія працуюць на нашай Бацькаўшчыне, далёкія духам ад Апосталаў Святога. Выглядае, што для іх Царква з'яўляецца ня столькі сродкам для асвячэння, колькі прыладаю для іхніх палітычных мэтай утрыманьня "польскасці" ў Беларусі. Такім чынам, як з горачку піша беларускі святар а. Уладзіслаў Чарняўскі, для беларусаў "чужыя пацеры, чужая царква, чужая вера, чужы святар, чужая Мці Божая і Госпад Бог чужы, або прынамсі польскі". Такі стан рэчэй можа толькі адзінуць ад Царквы беларусаў, асабліва маладое пакаленне, сярод якога назіраецца ўзрост нашчэпнага свядомасці. Вынікі гэтага за ўмовах афіцыйнай антырэлігійнай палітыкі савецкіх уладаў могуць быць толькі трагічныя.

У нашых суседзях - ліцьвінаў і латышоў, - Царква, нягледзячы на вялікія цяжкасці, жыве. Але яны маюць сваіх святароў...

У беларусаў, на жаль, сваіх святароў амаль няма. А тая нештатлікі святары, якія яшчэ жывуць, усе ў старэйшым веку і працуюць у незвычайна цяжкіх умовах. Мы ўсе ведаем гісторычныя прычыны такога сумнага становішча. Але ведаць мала. У гэтым юбілейным годзе трэба нам глянуць на нас саміх і спытацца, што мы зрабілі, каб прыдаць беларускіх святароў? На Бацькаўшчыне не дзёсе да святарства стаяць велізарныя перашкоды. Але што скажам аб нас, якія жывем у вольным свеце? Больш як сорак гадоў прайшло ад канца апошняй вайны, а колькі святароў выйшла за гэты час з беларускага асяроддзя? Ёсць над чым задумцца.

Безумоўна, святароў паклікае Бог. Але Бог, як ва ўсіх сваіх дачыненнях з людзьмі, хоча нашага добравольнага супрацоўніцтва, нашай згоды.

Пасля свайго ўзаскрасення Хрыстос спытаўся Папра "Сымоне, сыме Ённ, ці любіш мяне, больш за іншых?". Пачушы адказ "Так, Госпадзе, Ты ведаеш, што люблю Цябе". Ён дае загад: "Пасі асечак маіх". Гэта паўтарылася тры разы (гл. Ян 21:15-18). Вось прыклад святарскага паклікання. Перш выпрабаванне любові Бога, пасля практычна доказ гэтай любові: "Пасі асечак маіх". Пасля асечак звычайна класіфікацыя аб іхніх патрэбах, заспокойваць іхні голал, барацьба ад вайкоў. Аднак-насьць вялікая, якая патрабуе адданасці аж да самазабыцця і гатовасці, калі трэба, "душу палажыць за асеч сваіх" (Ян 10:11).

Сьвяты Айцец абавіў гэты год Годам Марыянскім у гонар Найсвяцейшай Маці Божай. Гаворачы пра святарскія пакліканні, нельга ніяк забыцца пра яе. Ці мы калі застанавіліся над словам "Вось я служба Гасподня, хай сталецца мне пародле тваёго слова" (Лк. 1:38), якімі яна адказала, пачушы вестку, што мае быць Маці Бог? Гэтым словам яна развіталася з марамі зямнога шчасця і дала згоду на нешта вялікае і няведанае, страшнае ў сваёй незразумеласці! Яна магла сказаць: "Не, нашто мне гэтыя клопаты, я хачу жыць спакойна, як іншыя людзі". Якія вынікі

я тым самым зрабіць Бога вінаватым перад сваім словам, бо ў Бога негалоўнага слова няма. Гэтак і слова мае, якое выходзіць з вуснаў Маіх, — яно не вяртаецца да мяне марным, але вяртаецца тое, што Мне заўгодна, і робіць тое, для чаго Я паслаў яго". (Ісая 55:11)

Такім чынам, супрацоўнікі Хрыстова ў пастыраначальніцтве павінны прыкласці ўсе намаганні, каб на святарскім мейсцы на Беларусі былі святары, якія ня толькі апраўдвалі б набожанства на беларускай мове, але і шчыра аблюблі свой беларускі народ. "Бо так палюбіў Бог свет / мусіць, і беларусаў? /, што аддаў Сына Сваёго адзінароднага, каб усякі, хто верыць у Яго, не загінуў, але меў жыццё вечнае." (Іван 3:16)

P.S. Хацелася б, каб гэты ліст крануў белую струну ў душах вернікаў і тых, хто толькі прыходзіць да Бога, і спадзяемся, што ён распачае вялікую гутарку. Чкаем допісаў.

З НАШАЕ ПОШТЫ

Дарагая "Студэнцкая Думка"!

Цалкам выпадкова трапіў да мяне ў рукі 8 нумар Вашае часопісі. Выпадкова таму, што я служу. Служу ня ў Беларусі, а ў Маскве.

Сам я ўдзельнічаў у мітыngu 30 кастрычніка, бачыў усё на свае ўласныя вочы. Майго сябра, зь якім мы былі, забралі ў пелішню.

Мяне зараз аніякая прапаганда не падмане.

Але пра ўсё гэтае ведаюць адзінкі. І, атрымліваючы хлусьлівую інфармацыю, тыя, хто ня мае уяўлення пра нашы падзеі, пра падзеі ў Прыбалтыцы, вераць. Вось што страшэннае.

Тутаня, у войску, лямантуець пра інтэрнацыяналізм, пра сабраўства народаў і краінаў. І адначасна распальваюць варажасць. Дробную і злую.

На адным з батальённых сходоў з залі было зададзенае пытанне: "Што адбываецца ў рэспубліках Прыбалтыкі?" На сцэну скочыў вяртэлі "знаўца" прыбалтыцкага пытанья лейтэнант М., які прагаву ў Вільні 5-ць дзён, і

. . . І ЛІСТ НАШАГА ЧЫТАЧА

Пачынаючы зь сёмага нумару, мы сталі зьмяшчаць на бачынах нашае часопісі працу спадара Альгерда Пакалюбіча з Гомлі. Лічым, што справа гэтая дужа карысная. Бо сёньняшні студэнт — гэта заўтрашні бацька. А перад бацькамі заўсёды будзе паўстараць пытаньне, як назваць сваё дзіце.

Рэдакцыя была ўспешаная, калі дачулася, што ў Баранавіцкім ЗАІСе выйдуць падшыўку "Студэнцкае Думкі" і адмыслова вывешваюць на стэндзе "Беларускі іменьнік" Альгерда Пакалюбіча для азнаямленьня зь ім бацькоў. Сёньня мы прапануем увазе нашых чытачоў ліст спадара Станіслава Судніка, які жыве зараз на эміграцыі ў Казахстане. Мыркуем, што ён будзе цікавы ня толькі аўтару працы "Беларускі іменьнік", але і шырэйшаму колу нашых чытачоў. Рэдакцыя вельмі прыемна, што матар'ялы з бачынаў "Думкі" спатыкаюць шчыры водгук у сэрцах чытачоў, што распачынаецца аомеркаваньне, якое спрыяе ўсталяваньню навуковае праўды. Ня менш ўспешна, што геаграфія "Студэнцкае Думкі" гэтка шырокая.

Рэдакцыйная суполка "Студэнцкае Думкі".

Дзень добры, сябры.

Піша Вам Суднік, ня той, якога Вы так шчыра ляпце ў № 7 у вартыкуле "Матар'ялы да беларускага іменьніка", а зусім другі. Але я таксама маю намер сказаць некалькі словаў на гэтую тэму. Я далёка не спецыяліст у філялёгіі, ці якіх там іншых гуманітарных навук, таму прашу выбачыць, калі выкажу якую-небудзь думку, што ня лезе ў ніводную філялягічную браму.

ЖАНОЧЫЯ ІМЕНЫ ЧАЦЬВЕРТАЕ СТУПЕНІ

У вартыкуле "Матар'ялы да беларускага іменьніка" / "Студэнцкая Думка", № 7, 1989г. / гаворыцца, што мала захавалася жаночых іменаў 4-й ступені. Гэта сапраўды так. І справа тут ня толькі ў тым, што становішча жанчыны ў беларускай радзіне было незаахвочаным, хоць нельга адкінуць і гэтага. Справа хутчэй у тым, што жаночыя іменны 4-й ступені існавалі і маглі існаваць толькі ў радзіне і, як правіла, за межы не выходзілі. Для вёскі жанчына пасля замужжа траціла ня толькі сваё дзявочае прозьвішча, але вельмі часта траціла і імя. Нельга сказаць адназначна, на якім годзе замужжа гэта адбываецца, але пасля замужжа жанчына пераставала існаваць самастойна. Ёна сапраўды рабілася "паловай" свайго мужа і, згодна з гэтым, пачынала называць яго імя. Калі муж быў Адаць, то жонка рабілася Адашчай, калі Вінцэць, то — Вінцэшчай, калі Ісь, то — Ісіхай, а калі Стась, то — Стасіхай. У Пятруся была Пятручыха, у Вінцуся — Вінцушча, у Язэпа — Язэпчыха, у Крася — Красшча і гэтак далей. Адбывалася гэта хутчэй тады, калі хлопец браў дзеўчыну зь іншае вёскі. Яе змалі ня ведалі, затое ведалі, чыя яна жонка, і гэтак называлі. Таму можна пераісьці часам усю вёску, пакуль дапытаецца, як называюць якую-небудзь Бронішчу, ці Франішчу. У іншых выпадках жанчыну называлі па прозьвішчы, але зноў не па ўласным імені. Так, калі прозьвішча Цьвірка — то Цьвірчыха, а, калі Ванягель, то — Ванягеліха і гэтак далей. Таму і няма ў нашай памяці жаночых іменаў 4-й ступені. Толькі жанчыну зь вельмі рэдкім ці каларытным імем маглі ім называць /Сузана, Табіна/.

І яшчэ трохкі пра іменны. Калі мы хочам разабрацца ў беларускім іменна-слове, мы павінны ў сваіх дасьледваньнях адкінуць усе паслярэвалюцыйныя напластаваньні. Генацыд супроць беларускае нацыі, які адбываўся па абодва бакі ад мяжы, што гвалтоўна падзяліла Беларусь, быў і генацыдам супроць беларускіх іменаў. Ва ўсходняй Беларусі іменны атрымалі расейскае гучаньне і, самае галоўнае, былі з гэтым гучаньнем запісаныя ва ўсе палеры. Так і зрабілі Аляксандрамі, а Красёў Юрыямі, пры гэтым нават не падлічыліся з тым, што той жа Крыў ці Дзімітрый ня лезе ні пад якім гнетам у малодзьку, гучавую ільч беларускае мовы, хоць жа яго змаліліся мех, а яг цудоўна адбывае ўсім патрабаваньням і Крась, і Зьміцер.

ШТО РАБІЦЬ?

13

З гэтага нумару мы распачынаем сталую рубрыку /прынамсі, мы спадзяемся, што яна гэткаю стане/: "Што рабіць?" У ёй мы зьбіраемся даваць сёньняшнаму студэнцтву практычныя парады ды прапазыцыі ў барацьбе за нашу сьвятую БЕЛАРУСКУЮ СПРАВУ. Робячы надалей гэтую рубрыку, плянуем абапірацца на свой уласны досвед барацьбы /сяброў Рэдакцыйнае суполкі/, на допісы й прапановы сяброў розных студэнцкіх згуртаваньняў і разнастайных прыхільнікаў, на гісторыю беларускага студэнцкага руху да бальшавіцкага перавароту ў 1917 г., на традыцыі беларускага студэнцкага змаганьня ў міжваенным часе ў заходняй Беларусі. Будзем дужа удзячныя ўсім, хто адгукнецца й дашле свае думкі ды прапановы ў заснаваную рубрыку.

А сёньня мы знаёмім нашых шановных чытачоў з артыкулам "Што рабіць", перадрукаваным намі са "Студэнцкае Думкі" /часопіс беларускага студэнцтва, Вільня, чэрвень, 1935 г., № I/5// часоў знаходжаньня заходняе Беларусі пад акупацыяй Польшчы. Лічым, што гэны артыкул ня страціў сваіх актуальнасьці і сёньня. І калі ў некаторых момантах робіцца націск на актывізацыю вёскі, то трэба зразумець, што этап гэты ўжо пройдзены. Бальшавіцкая сыстэма гаспадараньня й клясавага генацыду зьнішчыла спрадвечную беларускую вёску, зьнішчыла сялянства, як клясу. Сёньня арэнай барацьбы беларускага народу за свае нацыянальныя, сацыяльныя, эканамічныя, палітычныя, урэшце, агульналюдзкія правы стала места /горад/. Ідэалы ж ранейшыя засталіся няздзейсьненымі. Зьдзейсьніць іх мусім мы!

Рэдакцыйная суполка "Студэнцкае Думкі"

Ш Т О Р А Б І Ц Ь ?

Аснаўная адзнака жыцьця - вечны рух, зьмена. Калі жыцьцё спыніцца хоць на адзін момэнт - гэта будзе знак сьмерці.

Так у жыцьці арганічным.

Так і ў жыцьці грамадзка-нацыянальным.

І гэта мы мусім добра помніць, помніць асабліва цяпер, калі нам пагражае дэнацыяналізацыя.

У нас ёсьць ужо ясна і выразна сфармуляваны Ідэал - Ідэал дзяржаўнае незалежнасьці Беларусі. Ідэал гэты, згодны з прызначэньнем усіх сьветаў правам народу на самавызначэньне, знайшоў сваё найбольш поўнае выяўленьне ў пастановах Усебеларускага Кангрэсу 1917 г. і ў акце абвешчаньня незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі 25-га сакавіка 1918 году. Незалежнасьць ня толькі нашая пэўнаводная зорка - яна для нас мае ў роўнай меры і ідэальнае, і рэальнае значэньне.

Але на шляху да зьдзейсьненьня Ідэалу нашай незалежнасьці, існуюць вялічэзныя перашкоды і толькі упорным, бяспынным, сьвядомым сваёй мэтай натугам усяго беларускага народу мы зможам іх зьнішчыць.

Дык што-ж рабіць нам сьняня - у цяжкіх варунках нашай сучаснасьці? Як нам класьці сваю цэгліну пад фундамент будучай вольнай і незалежнай Беларусі?

Часта можна спаткаць дзіўных людзей, якія вельмі многа і гора гавораць аб Ідэале незалежнасьці, суляць хуткае яе зьдзейсьненьне, але самі нічога для беларускай справы ня робяць... Нашто рабіць, нашто змагацца з услякімі труднасьцямі, з якімі сустракаецца кожнае беларускае нацыянальнае пачынаньне? Там - у нашай уласнай дзяржаве - мы нагонім усё, у чым адстаём сьняня.

Такая думка, хаця вельмі выгадная для тых, хто яе выказвае, у сутнасьці сваёй фальшывая і для беларускай справы шкодная. Бо, калі мы хаця на самы кароткі час аложым бязьдзейна рукі, чакаючы, што "доля прыйдзе сама" - дык ані незалежнасьці мы ніколі ня убацьм.

Будаваць Беларусь мы мусім увесь час, кожны дзень, кожную часіну. Незалежным дзяржаўным жыццём мы здолеем жыць толькі тады, калі гэная форма дзяржаўнага існаваньня будзе адказваць запраўднаму імкненьню да яе шырокіх народных масаў, сьведамых нацыянальна, грамадзка актыўных і сваім культурным роўнем здольных узяць у свае рукі кіраваньне жыцця сваёй Бацькаўшчыны. Усё гэта не здабудзем мы ў адзін момэнт. На гэта патрэбна доўгая і напружаная праца ўсіх сілаў народу, а перадусім — нацыянальна сьведамай інтэлігенцыі. Ясна, што і ў нас — як ува ўсіх народаў, якія ў барацьбе здабывалі сабе правы і волю — у першых радох працаўнікоў для беларускай справы мусіць стаяць студэнцкая моладзь. Мы, студэнты, будучыя інтэлектуальныя сілы беларускага народу, — мусім сабе выпрацаваць ясную праграму нашай нацыянальнай працы — працы падчас навукі і пасля сканчэньня яе.

У першую чаргу неабходна працаваць над усьведамленьнем беларускіх працоўных масаў — усьведамленьнем нацыянальным і сацыяльным. Трэба будзіць у масах нацыянальную сьведамасьць, абавертую на пачуцьці людзкіх правоў беларусаў. Па гэтым шляху ішло нашае адраджэньне ад самога пачатку — па гэтым шляху мусіць яно ісьці і разьвівацца далей.

Але ня толькі масам патрэбна нацыянальнае усьведамленьне — яно ў вялікай меры патрэбна і для студэнцкай моладзі, якая ў чужых школах загубіла сьведамасьць сваёй беларускасьці, загубіла

лучнасьць з сваім народам. Такіх сярод студэнтаў многа — шмат больш, чым нацыянальна сьведамых. Дык трэба іх вярнуць нашаму народу.

Студэнцкая-ж моладзь, праводзячы значную частку году на вёсцы, можа і мусіць прыцягваць да актыўнай беларускай працы перадавыя элементы вясковай моладзі, ды злучаць іх з цэнтрамі грамадзкага і культурнага беларускага жыцця.

Вёску трэба актывізаваць на грунце культурна-нацыянальнае і гаспадарчае самадзейнасьці. Вёска мусіць прывучыцца вясці ўсе свае справы саматутам, сваімі уласнымі сіламі. У гэтай акцыі студэнцкая моладзь шмат можа зрабіць, папамагаючы вёсцы разабрацца ў тым, на што яна мае права і што мусіць рабіць. Самаўрады, усялякага роду асьветныя арганізацыі, коопэратывы і інш. — гэта найлепшая школа грамадзкага жыцця. Праца ў гэтым кірунку тымбольш патрэбна таму, што ў псыхіцы масаў, як і ў псыхіцы беларускага грамадзянства, дагэтуль жыве ліхая спадчына прыгонных часоў — нястача веры ў свае уласныя сілы і здольнасьці, у свой уласны розум, шуканьне усялякіх чужацкіх "апякуноў" і "вучыцялёў". Трэба будзіць у народзе самапашану і веру ў сябе. Бяз духовай незалежнасьці ня можа быць незалежнасьці палітычнай. Будзьма вольнымі і незалежнымі ў душах нашых!

Каб ісьці да народу з новым словам, нельга абмежавацца тым, што сам народ сабе вякамі тварыў. Гэтага мала. Трэба даваць болей і перадусім — трэба самым мець тое, чым будзем дзяліцца з народам: трэба мець культуру, трэба мець веду. Трэба самым убагачывацца, прысвоіваючы багацьце сусьветнай культуры і твораць уласныя культурныя цэннасьці. Хай іншыя жартуюць, што гэта "праца на вырост". Мо' сяньня ня усё здолее зразумець і прыняць вёска, — але, калі ня прыме сяньня, дык пачуе патрэбу гэтага і зажадае заўтра. Ш-ж будзем тады стаяць перад ёю з пустымі рукамі? І таму мы мусім сачыць за сусьветным культурным жыццём, мусім браць з яго тое, што нам патрэбна, мусім у канцы і самі прыкладаць руку да тварэньня агульналюдзкай культуры, каторая дае і заўсёды будзе даваць духоўную страву і беларускаму народу.

Вось каратка нашыя заданьні, нашае праграма творчай працы ў нацыянальнай галіне.

Гэтая праграма, незалежна ад праграмы сацыяльнай — аб якой іншым разам — мусіць быць праводжана ў жыццё усцяж, бясспынна і пры усякіх абставінах.

Калі нельга здзейсніць усяго — трэба рабіць тое, што можна. Але ніколі нельга спыняць працу для беларускай справы, нельга задзержываць ходу нацыянальнага руху — спыненне яго, дабравольнае затрыманьне, гэта няухільны заняпад і нават нацыянальная сьмерць.

БВЕСТКІ; АБ'ЯВЫ; АБВЕСТКІ; А

•••••

Для тых, хто цікавіцца беларускімі музычнымі запісамі, паведамляем:

- а/ маем:
1. Данчык /першая пліта/ "Я ад вас далёка";
 2. Данчык /другая пліта/ "Мы адной табе належым";
 3. "Мроя" — 50 хвілінаў запісу;
 4. Алесь Камоцкі — 90 хв. запісу;
 5. Сяржук Сокалаў-Боюш "Касінерскі цыкл" — 45 хв. запісу.;
- б/ перадаючы касэту, трэба пазначыць на ёй ці на паперцы, што і куды запісаць, уладальніка касэты;
- в/ пажадана кампакткасэты і замежныя;
- г/ тэрмін запісу — мінімум тыдзень;
- д/ кантактны тэлефон у Менску: 618-213, паклікаць Андрэя, хатні, пасля 21.00.

•••••

Бажаючым прыняць удзел у створенні культурна-асвітняга Товариства украінцаў, які пражываюць у Беларусі, просімо звертацца на адрасу: 220020, м. Мінск — 20, а/я 78, Малько Вік. Мик.

Ініцыятыўна група по створенню Товариства

САРДЭЧНЫ ДЗЯКУЙ

* * *

Завяршаецца збор кніжак для Беларускага ліцэя імя Браніслава Тарашкевіча ў Бельску-Падляскім/Польшча/, які год таму распачала студэнцкая патрыятычная суполка "Сьвітанак". З таго часу было назбірана каля 2 тысячы разнастайных часопісаў, кніжак мастацкай літаратуры, падручнікаў і г.д. У гэтую патрыятычную справу ўключыліся шматлікія грамадзкія асобы, а апошнім часам чынны ўдзел узялі суполкі ТБМ і іншыя патрыятычныя згуртаваньні. Цяпер стаць пытаньне, якім чынам якнайхутчэй перадаць гэтую літаратуру ў Польшчу. У сувязі з гэтым звяртаемся да ТБМ, таварыства "Радзіма" і "Дружба" з просьбаю дапамагчы нам арганізаваць перасылку літаратуры.

Збоку падаем экслібрис, які спецыяльна падрыхтаваны для ўклеіваньня ў сабраныя кнігі.

Для тых, хто ўпершыню

СВІТАНАК · МЕНСК · СВІТАНАК · МЕНСК · СВІТАНАК

Дар Беларускаму ліцэю
імя Браніслава Тарашкевіча
ў Бельску-Падляскім

ад студэнцкага
патрыятычнага згуртаваньня
„СВІТАНАК“

1989

· МЕНСК · СВІТАНАК · МЕНСК · СВІТАНАК · МЕНСК · СВІТАНАК · МЕНСК · СВІТАНАК ·

· СВІТАНАК · МЕНСК · СВІТАНАК · МЕНСК · СВІТАНАК · МЕНСК · СВІТАНАК ·

· СВІТАНАК · МЕНСК · СВІТАНАК · МЕНСК · СВІТАНАК ·

16 Узяў у рукі нашу часопісь і загарэўся шчырым жаданьнем ахвяраваць колькі кніжак ці часопісяў для беларускіх студэнтаў у Польшчы, раім дамовіцца з адказным за збор літаратуры спадаром Юрасём Траяновічам/яго хатні тэлефон у Менску 611-589/.

Выказваем шчыры дзякуй нашым чарговым ахвяравальнікам:
спадару Варанцову Міхасю, інжынеру "Паўночназаходмантажналадкі";
спадару Вадзіму Гліньніку;
спадару Андрэю Мельнікаву, кааператару з Воршы;
спадару Алесю Сяржкіну, работніку трэсту "Белрэстаўрацыя"/м.Ворша/;
спадару Сярку Дубаўцу, супрацоўніку часопісі "Нёман";
спадару Алесю Емяльянаву, літкансультанту Дома літаратараў у Менску.

* * *

Рэдакцыйная суполка "Студэнцкае Думкі" выказвае шчырую падзяку за фінансавую падтрымку часопісі нашым чарговым ахвяравальнікам:
спадарыні Заброцкай Святлане, жыхарцы мястэчка Салігорск;
спадару Зайку Аляксандру, жыхару Берасьцейскага ваяводства;
спадару Байкову Уладзімеру, нашаму суайчынніку з Масквы;
спадару Санько Хведару, вясковаму лекару з Азярычана.

Шаноўныя чытачы, з гэтага нумару адрас рэдакцыі зьмяняецца. "Студэнцкая Думка" замовіла сваю паштовую скрыню, на якую просім дасылаць Вашыя лісты. Як і раней, рэдакцыя чакае ад Вас матар'ялы характару культурна-грамадзкага, літаратурна-мастацкага, палітычнага, эканамічнага, навуковага, гуманістычнага, сатырычнага, кроніку з жыцьця Вашых інстытутаў, абвесткі.

Наш новы адрас: 220045, БЕЛАРУСЬ/БНР/, м.МЕНСК, паштовая скрынка № 17.

ГОЛАС НАРОДА (Паводле Маякоўскага)
Еш ананасы, жуй сэрвэат —
час твой сыходзіць,
партапарат!

*
Занатаваў Владымак Менскі